

Preek zomerdienst 19-7-2020

Schriftlezing: Psalm 86

Gemeente van Christus,

Psalm 86 zou je kunnen typeren als een gebed van iemand die in het nauw zit. Het is daarmee een herkenbaar gebed voor zovelen in de wereld. Hoe vele mensen in nood roepen niet tot God om bevrijding? Een gebed als je in de knel zit. Wie kent dat niet? Zo werkt het bij ons mensen. In sommige situaties heb je niets anders meer om op terug te vallen. Ook vele van onze seculiere tijdgenoten kunnen zich niet aan de neiging onttrekken in bepaalde situaties te bidden.

Psalm 86 is een persoonlijk gebed. Anders dan bij veel andere Psalmen staat hier de enkeling centraal. Soms sta je als mens even alleen, wordt je op jezelf teruggeworpen. Dan kan de angst boven komen. Hoe nu verder? De tekst van de Psalm kent de dieptepunten die we kunnen ervaren. De angst en de eenzaamheid. Het verdriet. De Psalm verwoordt onze menselijke verlangens. De Psalm vertolkt onze vreugde. Wonderlijk herkenbaar, ondanks het feit dat de Psalm stamt uit een heel andere tijd.

Maar als je dat zo leest kunnen er ook vragen boven komen. Want bidden is geen gemakkelijk onderwerp. Want wat is bidden eigenlijk? Waarom zou je bidden? Als je onderzoeken leest dan hoor je dat steeds minder mensen bidden. En hoe moet je bidden? Het is niet gemakkelijk om daarin een vorm te vinden die bij je past. En werkt het eigenlijk wel? Dat kun je je afvragen als je ergens al lange tijd voor bidt en geen verhooring ervaart. Vaak zien we bidden ook als iets heel persoonlijks. Ieder heeft zo zijn eigen gewoonten. Bidden, het is nog niet zo gemakkelijk. En toch neemt de Psalm ons mee, doet het ons voor. Laten we eens nader kijken naar Psalm 86. Wat kunnen we leren?

De bidder en zijn gebed

De bidder die aan het woord is typeert zichzelf in elk geval als een rechtvaardige. Een chasied. Zo noemen wij meestal die specifieke groepering orthodoxe Joden. Maar in het eerste Testament is het een algemeen woord. Dat heeft alles te maken met de Thora. Dat is het kader waarin dit gebed staat: de verbondenheid met God. Rechtvaardige betekent niet dat de bidder zichzelf ziet als iemand zonder fouten. Het gaat hier niet om beloning: wie goed doet, goed ontmoet. Nee, het feit dat hij over zichzelf als rechtvaardige spreekt betekent dat zijn leven staat in het teken van de gunst van God, zijn leven is een antwoord daarop. God komt altijd weer terug, door alles heen. Dat is iets herkenbaars. Soms ben je er misschien een periode wat minder mee bezig, en toch kom je er weer bij uit. God laat ons niet los.

De hele Psalm ademt dan ook een grote vertrouwdheid tussen God en de bidder. Het doet denken aan een intermenselijke relatie: dat je weet wat je aan elkaar hebt. Het deed me denken aan het verhaal van mensen die veel meegemaakt hadden, maar in dat alles hun geloof niet waren kwijtgeraakt. Die vertrouwdheid keert in het eerste deel van de Psalm steeds terug. David weet wat hij aan zijn God heeft.

Het mooie van Psalm 86 is dan ook het diepe vertrouwen die als een diepe onderlaag onder deze Psalm. Steeds tussen de uitroepen en smeekbeden door klinken fragmenten lofprijzing. David roept terwijl hij in nood is, omdat hij zeker is dat het niet onbeantwoord blijft. Er is een levendige verwachting, de bidder verwacht alles van God. Hij weet dat hij nergens anders heen kan. Het is de zekerheid van Psalm 86: U geeft mij antwoord. Dat is nogal wat.

Want hoe vele verhalen zijn er niet in de wereld die het tegendeel laten doorschijnen. Verhalen over onverhoorde gebeden. Over mensen die roepen maar niet gehoord worden. En wat betekent verhooring? Boeken zijn er vol geschreven over bidden, over het effect wat bidden al dan niet zou hebben. Maar ook de bijbel kent die worsteling, die ook in deze Psalm wordt gevoerd. Die u misschien ook voert. Met het gevoel dat God zich niet met uw leven bemoeit. Het gevoel dat de dingen in de wereld maar doorgaan, je hebt er geen invloed op en je maakt je zorgen over welke kant het op gaat. Maar in de Psalm is dat geen bozige, afstandelijke worsteling. 'God is er toch niet'. Nee, het is een worsteling in verbinding met God: 'U bent toch God'. De Psalm dichter zoekt ondanks alles God steeds op.

U geeft mij antwoord. Dat is het dwarse getuigenis van Psalm 86. Het staat voor de dichter als een paal boven water. Maar wat betekent dat eigenlijk? Wij zijn misschien geneigd gebedsverhooring te meten aan concrete resultaten. Maar misschien is dat de verkeerde verwachting. Antwoorden, luisteren, het is een woord voor je omdraaien en naar een ander luisteren. Warm en menselijk. Het gevoel: er wordt naar je geluisterd, je staat niet alleen in je nood.

Het gaat de bidder van Psalm 86 om een teken ten goede. Een teken dat de dingen de goede kant op draaien. Dat niet het onrecht en de onvrede de overhand houden. Een teken ten goede: dat mensen zullen zien: zo zit het wérkelijk in elkaar.

Het getuigenis

En dan vanaf vers 8 gaat de dichter echt zingen. Het grotere perspectief van de dingen komt in ogenschouw. De dichter hoeft niet te vrezen voor zijn vijanden, want de goden van zijn vijanden vallen in het niet bij de God van Israël. De goden, ja, daar ontlenen mensen zekerheid aan. De mensen ontlenen zekerheid aan zoveel dingen. Maar de volgens de biddende dichter van Psalm 86 vallen ze in het niet bij de God van Israël. U hebt mij ontrukkt aan het dodenrijk, zingt de dichter. Zoals Israël uit het land van de slavernij werd bevrijdt. Het gaat hier om bevrijding wanneer er geen mogelijkheid meer lijkt te zijn. Het is de ervaring van bevrijding van Israël en van de kerk.

Doorheen heel de Psalm klinken ook steeds varianten op die bekende geloofsbelijdenis uit Exodus 34, die woorden die worden uitgeroepen wanneer Mozes de Ene wilde zien, maar slechts een Stem hoorde: U bent barmhartig en genadig, geduldig, rijk aan liefde en genade. Het zijn de woorden steeds weer worden herhaald in het eerste Testament, op allerlei manieren, zeker in de Psalmen. Woorden waar Joden tot vandaag de dag steun en troost uit halen. Woorden die door Jona boos verwijtend werden herhaald, maar op die manier alleen maar meer tot hun recht kwamen. Dat is de basis voor het vaste vertrouwen van de dichter in zijn God. De verhalen die worden verteld. Wat God deed voor mensen van vroeger. De woorden die doorgegeven zijn die iets willen aanduiden over het geheimenis dat wij God noemen.

Wanneer wij bidden horen we alleen onze eigen stem, maar eigenlijk is ons gebed altijd het tweede. Waarom bidden we? Omdat we worden uitgenodigd, uitgelokt om te bidden. Ons gebed is altijd een antwoord op de verhalen, de getuigenissen van bevrijding en verlossing. Het antwoord op onze vragen is misschien al gegeven, voordat wij de vraag stelden. Het is misschien niet het antwoord wat wij verwachtten. Is dat ook vaak niet verhooring. Dat je op één of andere manier een weg vindt. Vrede ontvangt. Weer verder kunt gaan, een weg met God. We worden door Psalm 86 uitgenodigd ons toe te vertrouwen aan de God waar de verhalen ons over vertellen.

En waar leidt dat alles toe? De dichter bidt om de weg van God te mogen gaan. Leer mij uw weg. Lofprijzing leidt automatisch tot Thora. Wandelen op het pad van de waarheid. Nu heeft dat woordje waarheid nogal een misleidende erfenis. Maar het gaat om betrouwbaarheid, oprechtheid. En zo wijst deze Psalm ons een weg in het leven, een weg die wordt gekenmerkt door gebed. Zo komt ons

leven in een bredere context te staan. Opeens staan we met ons gebed niet meer op onszelf. De bidder van Psalm 86 heeft in elk geval opeens de gehele wereld op het oog.

De worsteling

In vers 13 lijkt de Psalm af te sluiten met een grootse climax. U redt mij uit het diepste van het dodenrijk. Dat is de grootste uitspraak die je kunt doen. Dan zijn er geen vragen meer te stellen. Toch? Maar het wonderlijke is dat de Psalm doorgaat. Wie blijft luisteren naar de gemeente die het zingt kan zijn verbazing niet bedwingen. De Psalm begint opnieuw. Althans, dat zou je denken. Opnieuw verandert de toon en klinkt de klaagzang. Hoe kan dat?

Het is hoe het gaat in de wereld. Het is hoe het gaat in je eigen leven. Soms kun je vol vuur en vreugde de lofzang zingen en dan opeens is het weg, gebeurt er iets waardoor je van je stuk gebracht bent. Het is herkenbaar in de wereld. De lofzang wordt afgewisseld met het gebed om ontferming. Maar toch blijft die grondtoon van de lofzang. Die woorden zijn we niet vergeten. Dat is waarom we bidden. Omdat we de verhalen kennen. Omdat ons iets is verteld over die God, onze God, God van de hele wereld.

Zo is Psalm 86 een menselijk gebed. Heel herkenbaar. We kunnen het zo meebidden, voor onszelf of voor een ander. De Psalm laat zien dat geloven niet zonder worsteling gaat. Maar dat die worsteling nooit uitzichtloos is. Altijd is er de zekerheid van de God die bekend staat om zijn barmhartigheid en genade.

Meebidden met de Psalm dichter

Psalm 86 is een psalmenpsalm. De Psalm bestaat uit allerlei zinsneden die we ook in andere Psalmen tegenkomen. Het is een gebed dat bestaat uit vaste formuleringen. Maar dat is geen armoede. Dat maakt dat de Psalm zomaar van pas kan komen in een situatie. Soms heb je dat met een liedje. Opeens gaan de woorden in een bepaalde context echt leven. Het mooie van Psalm 86 is dat de woorden zijn voorgegeven. Soms ben je in een situatie dat je even geen woorden hebt. Als je denkt aan de vreselijke nood van hongerende kinderen in Jemen. Als je een groot verlies te verwerken krijgt. Maar dan zijn er woorden gegeven om ons verder te helpen. Om uitdrukking te geven aan ons verdriet, aan onze verlangens, maar ook aan onze hoop.

Zo werken Psalmen en andere bijbelteksten. Ja, je eigen woorden schieten soms tekort. Soms heb je even gekregen woorden nodig. Woorden van anderen. Woorden van de andere kant. De woorden van de Psalmen zijn woorden die je verder helpen, ook als je zelf geen woorden meer hebt. Het zijn teksten met een belofte. Teksten die iets met mensen doen, mensen in beweging zetten. Teksten die zelf waar maken wat zo onwerkelijk lijkt. Wat helemaal niet lijkt te stroken met de werkelijkheid. Ze roepen die werkelijkheid op. Ze nemen ons mee, nodigen ons uit, lokken ons uit ons kot.

Ja, je zou kunnen zeggen dat gebed, persoonlijk en als kerk, een levensstijl is, een manier van kijken naar de wereld. Wanneer je die oude woorden te binnen brengt ga je automatisch anders kijken naar de dingen. Het zet de zaken in een ander licht, in het juiste perspectief. Dat is ook wat er in de Psalm gebeurt. Het is als wanneer je op het strand bent en er staat een harde wind. Je kunt er soms zelfs tegenaan leunen. En zo is het eigenlijk ook met deze woorden. Je kunt erop leunen. Ze drijven je vooruit. Ze schudden zaken op. Ze helpen de wereld verder. Ja, dat is uiteindelijk de focus.

Psalm 86 is ook een inclusief gebed. Een gebed dat de vele miljarden mensen insluit. We bidden het samen met Joden, en met moslims. Samen met al die mensen in nood. In de zekerheid van de God die hoort. Zo mogen we bidden in vertrouwen: u geeft mij antwoord.

Amen.